

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ELLI REPO, EERIKA VARJUS

LAPSEN ASEMA VANHEMPIEN EROPROSESSISSA

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2021

Tekijä(t) Sukunimi, Etunimi Repo, Elli Varjus, Eerika	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Joulukuu 2021
	Sivumäärä 52	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Lapsen asema vanhempien eroprosessissa		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalian koulutusohjelma		
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia lapsen asemaa vanhempien eroprosessissa sekä lasten että vanhempien kokemusten kautta. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten lapsi on otettu huomioon vanhempien eroprosessissa. Käsittelimme opinnäytetyön teoriaosuudessa lapsen asemaa käytännön tiedon lisäksi lainsäädännön valossa.</p> <p>Opinnäytetyössämme teimme kaksi kyselyä, ensimmäinen lapsille ja toinen vanhemmille. Tutkimuksessamme on ominaisuuksia määrällisestä eli kvantitatiivisesta tutkimuksesta sekä laadullisesta eli kvalitatiivisesta tutkimuksesta, sillä kyselyssä oli avoimia sekä suljettuja kysymyksiä. Kohderyhmänä oli yhteistyökumppanimme Porin lapsiperheiden palveluiden kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat ja lastenvalvojien asiakkaat. Tämän lisäksi kyselyt jaettiin Porin koulukuraattoreille, Mannerheimin Lastensuojeluliitolle sekä Facebookiin.</p> <p>Tutkimuksessa kertyi vastauksia aikuisten kyselyyn 30 ja lasten kyselyyn 17. Keskeisenä tuloksena voidaan todeta, että suurin osa lapsista on otettu osalliseksi eroprosessiin ja heidän mielipiteitään on kuultu, huomioiden kuitenkin lapsen ikä ja kehitystaso. Kyselyiden vastauksissa korostui myös se, että eroprosessi on jokaiselle lapselle yksilöllinen kokemus ja herättää erilaisia tunteita sekä ajatuksia. Opinnäytetyön tulokset osiassa tuodaan esiin vanhempien ja lasten omia kokemuksia.</p>		
<u>Asiasanat</u> Eroperhe, lapsen asema, lapsen etu, lapsen kuuleminen		

Author(s) Repo Elli Varjus Eerika	Type of Publication Bachelor's thesis	Date December 2021
	Number of pages 52	Language of publication: Finnish
Title of publication Child's role in parents' divorce process		
Degree program Bachelor of social services		
Abstract <p>The purpose of this thesis was to do research about child's position in divorced family. The primary goal was to find out especially the child's own experiences and feelings about changes that parents' divorce process brings with it.</p> <p>Our thesis has features of both quantitative research and qualitative research. The research material was collected in the form of questionnaire with open-ended and closed-ended questions. The target group was customers of Pori's Lapsiperheiden palvelut. In addition, the questionnaires were distributed to Pori's school curators, MLL and Facebook.</p> <p>Two surveys were conducted, one aimed at children and other to parents. The study collected 30 responses from the parents and 17 from children.</p> <p>The main result is that most of the children have been involved in the divorce process and their opinions have been consulted, however, considering the child's age and level of development. In the results of the thesis section, we highlight the parents and children's own experiences.</p>		
<u>Key words</u> Divorced family, child's position, child's interest		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 LAPSEN JURIDINEN ASEMA EROKESKITYKSESSÄ	8
2.1 Lapsen etu, osallisuus ja kuuleminen	8
2.2 Tilastotietoa	9
2.3 Lapsen asemaan vaikuttava lainsäädäntö	9
2.4 YK:n lapsen oikeuksien sopimus	9
2.5 Lapsenhuolto eroperheessä	10
2.5.1 Tapaamisoikeus	10
2.5.2 Asumis- ja tapaamismuodot	11
2.5.3 Huoltajuuden selvitys sopimuksella	11
2.5.4 Lapsi- ja perheasioiden sovittelu	12
2.5.5 Huoltoriita	12
2.6 Lainsäädännön, etuus- ja palvelujärjestelmän haasteet	14
3 LAPSI VANHEMPIEN EROKESKITYKSESSÄ	15
3.1 Vanhempien ero ja moninaiset syyt	15
3.2 Eroprosessi kriisinä	16
3.2.1 Vanhemman kriisi	16
3.2.2 Lapsen kriisi	17
3.3 Lapsen valmistaminen erokeskitykseen ja siitä kertominen	18
3.4 Ero vaikutukset lapseen	19
3.5 Perheen tukeminen	21
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN	21
4.1 Tutkimuksen tarkoitus	21
4.2 Tutkimuksen työelämäyhteys	22
4.3 Tutkimusmenetelmä	22
4.4 Aineiston keruu ja analysointi	23
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	24
4.6 Tutkimuksen haasteet	25
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
5.1 Lasten kyselyn tulokset	26
5.1.1 Alkutiedot	26
5.1.2 Ero ilmeneminen perheessä	27
5.1.3 Ero herättämät tunteet	30
5.1.4 Lapsen osallistaminen	33
5.2 Vanhempien kyselyn tulokset	35

5.2.1 Eron ilmeneminen perheessä	35
5.2.2 Eron herättämät tunteet	36
5.2.3 Lapsen osallistaminen	37
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN POHDINTAA	41
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja olla osallisena häntä koskevissa päätöksissä. Lapsiperheiden vanhemmat eroavat nykypäivänä usein. Vanhempien ero on suuri muutos lapselle ja koko perheelle. Näiden ajatusten pohjalta halusimme tehdä aiheeseen liittyen tutkimusta ja kuulla eroperheiden lasten ja vanhempien kokemuksia lapsen osallisuudesta ja asemasta eroprosessissa.

Tässä opinnäytetyössä tutkimme lapsen asemaa vanhempien eroprosessissa. Käymme teoriaosuudessamme läpi lapsen juridista asemaa eroprosessissa ja eron vaihteita. Aineistonkeruuta varten laadimme kaksi kyselylomaketta, joista toinen oli tarkoitettu lapsille ja toinen vanhemmille. Molemmissa kyselylomakkeissa selvitettiin lapsen asemaa. Tavoitteenamme oli saada ajankohtaista tietoa lasten asemasta vanhempien eroon liittyen. Päätimme tehdä opinnäytetyön yhdessä, sillä koimme, että näin saamme tehtyä monipuolisemman ja laajemman tutkimuksen. Parityön etuina ovat yhteinen pohdinta ja ajatusten vaihtaminen sekä vertaistuki läpi opinnäytetyöprosessin.

Toivomme opinnäytetyön tuovan esiin lapsen niin hyviä kuin huonojakin kokemuksia vanhempien eroprosessista. Koemme, että aiheemme oli ammatillisen kehittymisen kannalta hyödyllinen, sillä aihealue oli meille entuudestaan melko tuntematon, vaikka kohtaamme työssämme lähes päivittäin eroperheiden lapsia. Lapset ja nuoret puhuvat paljon vanhempiensa erosta ja halusimme tutkia kuinka he ovat päässeet osallistumaan itse eroprosessiin ja millainen kokemus se on heille ollut. Toivomme, että opinnäytetyömme auttaa meitä ymmärtämään paremmin eroprosessin kokenutta lasta.

2 LAPSEN JURIDINEN ASEMA EROTILOANTEESSA

2.1 Lapsen etu, osallisuus ja kuuleminen

Lapsen etu on tärkein asia, jonka vanhempien tulee ottaa huomioon erossa sekä lasta koskevia päätöksiä tehdessä (Sinkkonen & Korhonen, 2015, s.266). Opinnäytetyösämme lapsen etu linkittyy hyvin vahvasti lapsen osallisuuteen ja lapsen kuulemiseen. Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista asioista ja vaikuttamismahdollisuudesta omiin asioihin. Lisäksi mahdollisuus tuoda esiin mielipiteensä ja kuuluksi tuleminen. (Oranen, 2008, s.9.)

Vanhempien erotessa lapsen edun määrittäminen ei ole yksiselitteistä. Riitaisten vanhempien näkemykset lapsen edusta voivat olla hyvinkin erilaiset tai harkintakyky on voinut hämärtyä elämänkriisin keskellä. Vanhemmat voivatkin lapsen edun ajamisen sijaan päätyä kiistelemään siitä, kumpi saa erossa enemmän tahtoansa läpi. Ihanteellista olisi, että vanhemmat pystyisivät yhteistyössä tekemään sellaisen sopimuksen, joka on lapsen kannalta parhain, sillä loppujen lopuksi vanhemmat näkevät parhaiten lapsensa edun. Vaikka lapsen mielipidettä tulee kuulla, ei lasta tule laittaa päättämään asiasta, jotta lapsi ei joudu ikävään välikäteen. (Kiianmaa, 2008, s.112–115.)

Lapsen edun ensisijaisuus velvoittaa kaikkia lapsen asioiden parissa toimivia henkilöitä, sillä lapsella ei ole täyttä mahdollisuutta toimia ja edistää omaa etuaan. Tämän vuoksi lapsen etu velvoittaa ensisijaisesti vanhempia, jotka ovat vastuussa lapsensa hyvinvoinnista ja oikeuksista. Vanhempien lisäksi lapsen etu velvoittaa julkista valtaa. (Linnanmäki, 2019, s.96.)

Lapsiasiavaltuutetun toimenkuvaan kuuluu seurata lasten elinolosuhteita, seurata lainsäädännön ja yhteiskunnallisen päätöksenteon vaikutusta lasten hyvinvointiin, kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa aloittein, neuvoin ja ohjein. Lisäksi lapsiasianvaltuutetun toimenkuvaan kuuluu yhteydenpito lapsiin ja nuoriin antaen heille lapsia koskevaa tietoa sekä välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon. Yhdistyneiden

Kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksien edistäminen kuuluu lapsiasianvaltuutetun tehtäviin. (Laki lapsiasianvaltuutetusta 1221/2004, 2 §.)

2.2 Tilastotietoa

Suomessa vanhempien avo- tai avioeron kokee noin 30 000 lasta vuodessa (Sinkkonen 2017, s.11). Tilastot eivät kerro kattavasti parisuhteiden päättymisestä, sillä niihin on tilastoitu avioerojen määrä, mutta ei esimerkiksi avoliittoja. Solmittujen avioliittojen määrä on laskenut paljon viimeisen vuosikymmenen aikana. Avioerojen määrä on ollut nousussa suhteessa solmittuihin avioliittoihin. Avioerojen kehitystä vertaillaan yleensä kokonaisavioeronneisuusluvun avulla. Se kertoo, kuinka moni avioliitto päättyy eroon eronneisuuden pysytellessä nykypäivän tasolla. Vuonna 2008 solmittiin 32 900 avioliittoa, mutta vuonna 2019 enää 21 900. Avioeroja on tilastojen mukaan vuosittain noin 13 000–14 000. (Tilastokeskuksen www-sivut 2020.)

2.3 Lapsen asemaan vaikuttava lainsäädäntö

Lastensuojelulain (LSL 417/2007, 6 §) ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan alle 18-vuotias määritellään lapseksi. Lapsen oikeuksia käsitellessä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu ja osallisuus. Lapsen oikeudet ja lapsen asema määritellään ja turvataan lainsäädännöllä sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksella. (Silvennoinen, 2020 s.199.) YK:n lapsen oikeuksien sopimus on ihmisoikeussopimus, jonka tarkoituksena on turvata jokaisen lapsen ihmisoikeudet. Näiden oikeuksien toteutumisesta vastaavat valtiot, jotka ovat allekirjoittaneet kyseisen sopimuksen. (Hakalehto & Toivonen, 2021, s.36–37.) Lapsen asema käsittää opinnäytetyössämme lapsen edun toteutumisen, osallisuuden ja lapsen kuulemisen.

2.4 YK:n lapsen oikeuksien sopimus

YK:n lapsen oikeuksien sopimus koostuu kokonaisuudessaan 54 artiklasta, joissa käsitellään lapsen oikeuksia. Eroperheessä lapsen aseman turvaamisen näkökulmasta merkityksellinen on esimerkiksi 3. artikla, joka velvoittaa ottamaan huomioon lapsen edun lasta koskevilla päätöksillä. 12. artikla koskee lapsen oikeutta ilmaista

näkemyksensä ja tulla kuulluksi. 13. artikla puolestaan käsittelee lapsen oikeutta ilmaista vapaasti mielipiteensä sekä mielipiteen huomioimisen päätöksenteossa. Silti lapsen ikä ja kehitystaso vaikuttaa siihen, kuinka merkittävän painoarvon lapsen mielipiteelle voidaan antaa kussakin tilanteessa. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989.) Lapsen osallisuus on turvattu lainsäädännössä perustuslailla (Suomen perustuslaki 731/1999, 2 luku 6 §).

2.5 Lapsenhuolto eroperheessä

Lapsenhuoltolailta turvataan lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi määrittelemällä huoltajien tehtävät ja vastuualueet. Lapsen huollosta vastaavat lapsen vanhemmat tai muu henkilö, jolle lapsen huolto on uskottu. Erotessaan vanhemmat voivat sopia yhteishuollosta, jolloin vanhempien tulee yhdessä huolehtia kaikista lapsen huoltoon liittyvistä asioista ja vuoroasumisesta. Toisena vaihtoehto on yksinhuolto, jolloin vain toinen vanhempi vastaa lapsen huollosta. Vaikka toinen vanhempi ei olisi lapsen huoltaja, on hänellä silti lupa saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja viranomaisilta. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 361/1983.)

Lapsen huollon tehtäviin kuuluu turvata lapsen läheiset ihmissuhteet etenkin vanhempiin ja sisaruksiin. Lisäksi hyvä hoito, kasvatus, lapsen iän ja kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito kuuluvat lapsen huoltoon. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 1 luku 1 §.) Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia päätöksiä tehdessä on aina selvitettävä lapsen omat toivomukset ja mielipide, ja otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 361/1983, 1 luku 11 §.)

2.5.1 Tapaamisoikeus

Lapsenhuoltolain 2 § koskee tapaamisoikeutta, joka turvaa eroperheen lapsen oikeuden ylläpitää läheinen suhde vanhempansa, jonka kanssa hän ei asu. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapsi saa silloin tällöin viettää aikaa tämän vanhemman kanssa

tai pitää yhteyttä esimerkiksi puhelimitse. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 1 luku 2 §.) Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on laadittava kirjallisesti ja toimitettava kunnan sosiaalilautakunnalle käsiteltäväksi. Ennen päätöksen tekoa lastenvalvojan tulee keskustella lapsen kanssa henkilökohtaisesti selvittäen lapsen toivomukset sekä mielipiteen. Sosiaalilautakunta vahvistaa sopimuksen, mikäli sen edellytykset täyttyvät. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 2 luku 8 §.)

2.5.2 Asumis- ja tapaamismuodot

Erotessa vanhempien täytyy sopia asumismuodosta, joka on lapselle parhain. Päätöstä tehdessä tulee huomioida lapsen ikä ja kehitystaso. Toisille sopii vuoroasuminen, jolloin lapsi asuu tasapuolisesti vuorotellen molempien vanhempiensa luona sovitun ajanjakson, yleensä viikon kerrallaan. Tällöin lapsella säilyy läheinen suhde molempaan vanhempaansa. Oleellista toimivan vuoroasumisen kannalta on vanhempien keskinäinen vuorovaikutus ja toimiva yhteistyö. (Kiiänmaa, 2008, s.118–119.)

Toisessa mahdollisessa asumismuodossa lapsi asuu vain joko äidin tai isän kanssa ja tapaa toista, niin sanottua etävanhempaa, esimerkiksi viikonloppuisin. Tällaisen järjestelyn mahdollisina riskeinä on lapsen etääntyminen toisesta vanhemmastaan tai se, että vanhemmille tulee erimielisyyksiä tapaamisista. Jotta mahdollisilta erimielisyyksiltä vältytään, olisi vanhempien hyvä muodostaa tapaamiskäytännöistä kirjallinen sopimus. Sopimuksessa olisi ainakin hyvä mainita muun muassa tapaamisten määrä, tapaamisten ajankohta, tapaamiset lomilla ja juhlapyhinä sekä kuljetusten järjestämiseen liittyvät asiat. Mikäli asioista ei päästä yksimielisyyteen, voi apua hakea esimerkiksi lapsiperheiden palveluista. Tarvittaessa lapsen ja vanhemman väliset tapaamiset voidaan järjestää valvottuina, mikäli se on lapsen turvallisuuden kannalta tarpeen. Tarpeen vaateissa valvottu vaihto on mahdollinen. (Kiiänmaa, 2008, s.120–124.)

2.5.3 Huoltajuuden selvitys sopimuksella

Virallisella huoltajuus- ja tapaamissopimuksella pyritään turvaamaan lapsen oikeudet ja edut, joihin kuuluvat muun muassa oikeus tasapainoiseen kehitykseen, hyvinvointiin ja molempiin vanhempiin. Lasta koskevat sopimukset ovat hyvä vahvistaa

lastenvalvojan luona, jotta välttyään epäselvyyksiltä. Lastenvalvojan tehtävänä on varmistaa, että lapsen etu ja oikeus toteutuu itse sopimuksessa. Lastenvalvojan avulla pyritään välttämään se, että tilanne päätyisi oikeuteen asti. Sopimuksen tulee olla yksimielinen ja toimiva eroperheen arjessa. Virallista sopimusta ei ole kuitenkaan pakko tehdä, jos vanhemmat luottavat yhteistyön toimivan hyvin ilman sopimustakin. (Belt, 2018, s.23–26.)

2.5.4 Lapsi- ja perheasioiden sovittelu

Sovittelussa ulkopuolinen puolueeton taho pyrkii saamaan konfliktin osapuolet keskustelemaan keskenään ja sopimaan riitansa. Sovitteluun tullaan vapaaehtoisesti selvittämään perheen sisäisiä erimielisyyksiä. Sovittelijan tulee toimia oikeudenmukaisesti ja pitää huolta lapsen eduista ja oikeuksista. Sovittelussa pidetään keskustelun keskiössä lapsi ja tämän etu. Sovittelu ei vastaa tuomioistuinmenettelyä, eikä sovitteli-
lija voi ratkaista asiaa niin kuin tuomari voisi. (Mononen, 2016, s.8–11.)

2.5.5 Huoltoriita

Huoltoriidassa vanhemmat riitelevät eron jälkeen lapsen asioista. Erimielisyydet voivat koskea asumista, tapaamista, huoltajuutta tai elatusta. Jos vanhemmat eivät pääse asioista sopuun, on heillä oikeus yhteiskunnan tarjoamaan apuun erimielisyyksien ratkaisemiseksi. (Aaltonen, 2015, s.21.) Vain pieni osa huoltoriidoista kärjistyy juridiseksi riidaksi. Sitä ennen asiaa on mahdollista selvittää muun muassa lastenvalvojan avulla, perheneuvonnassa tai kunnallisessa perheasioiden sovittelussa (Kuva 1.) (Aaltonen, 2015, s.23–27). Huoltoriidat tulee ratkaista lapsen edun mukaisesti. Vanhempien on päätöksiä tehdessään huomioitava lapsen mielipide ja toivomukset. Lapsella on oikeus osallistua häntä itseään koskevista asioista päätöksentekoon kehitystasonsa mukaan, mutta mikäli mielipiteen selvittämisestä aiheutuisi haittaa lapsen terveydelle tai kehitykselle, voidaan lapsen mielipide jättää selvittämättä. Lapsen ei ole pakko ilmaista mielipidettään, jos hän ei halua. (Mononen, 2016, s.5–8.)

Kuva 1. Huoltoriitojen sovittelu tuomioistuimessa: Anna-Kaisa Aaltonen. 2015. Kaup-
pakamari.

Huoltajuspäätöksissä lapsen edun vuoksi mietitään lähtökohtaisesti lähivanhem-
maksi häntä, joka mahdollistaa etävanhemman osallistumisen lapsen elämään ja näin
takaa lapsen oikeuden molempiin vanhempiinsa. Päätöksiä tehdessä lastenvalvoja tu-
lee tulkita kokonaistilannetta, eli muun muassa kuinka kaukana vanhemmat asuvat toi-
sistaan, sujuvatko vaihtotilanteet ja mikä on lapsen toive. Päätöksissä tulee huomioida
lapsen ikä, sillä se vaikuttaa siihen soveltuuko esimerkiksi tälle vuoroviikkoasuminen.
(Belt, 2018, s.24–25.)

Mikäli vanhemmat eivät pysty sopimaan asiasta, on viimeisenä keinona viedä asia oi-
keuteen, jossa lapsen huoltajuuksiasi päätetään (Belt, 2018, s.29). Oikeusprosessissa
perheen asioista päätöksen tekevät ulkopuoliset, jotka eivät tunne perhettä. Tämän
vuoksi se ei välttämättä tuo toivottua tulosta. Kyseessä on koko perheelle raskas, aikaa
ja voimavaroja vievä prosessi. Oikeusistuin velvoittaa sosiaalitoimessa lasten kuule-
misen. Oikeusriidat saattavat tulla taloudellisesti kalliiksi. (Kiiänmaa, 2008, s.37–38.)

Huoltoriidan oikeuskäsittely lähtee liikkeelle joko vanhempien, lapsen huoltajan tai sosiaalilautakunnan hakemuksesta. Hakemus voidaan hyväksyä tai hylätä. Jos asia päätyy käräjäoikeuden istuntoon selvitettäväksi, tulee ensimmäinen istunto järjestää ilman aiheetonta viivytystä. Tuomioistuimen tulee lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta käsiteltäessä varata vanhemmille ja huoltajille tilaisuus tulla kuulluksi. Lisäksi lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti tuomioistuimessa, mikäli se on tarpeen ja lapsi sitä pyytää tai on suostuvainen kuulemiseen. Selvityksen hankkiminen sosiaalilautakunnalta kuuluvat tuomioistuimen tehtäviin. Sosiaalilautakunnan on keskusteltava lapsen kanssa selvitystä tehdessä. Olennaista on saada esiin lapsen toivomukset ja mielipiteet. Tuomioistuimella on mahdollisuus antaa väliaikainen määräys, joka on voimassa siihen asti, kun tuomioistuin lopullisesti päättää asiasta, ellei määräystä tätä ennen peruuteta tai muuteta. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.)

2.6 Lainsäädännön, etuus- ja palvelujärjestelmän haasteet

Huoltajan vastuulla on lapsen edun valvominen. Kuitenkin esimerkiksi erotilanteessa vanhempien kyky toimia lapsen edun mukaisesti voi heikentyä ja näin ollen lapsen tarpeet ja toivomukset voivat jäädä toissijaisiksi vanhempien omien toivomusten rinnalla. (Hakalehto, 2021, s.335.)

Lapsen osallisuus voidaan nähdä perustuvan näkemykseemme lapsista ja lapsuudesta, joka myötäilee vanhaa ajatusmallia. Tämän vanhan ajatusmallin mukaan lapset nähdään haavoittuvaisina, aikuisista riippuvaisina ja täten kykenemättöminä tekemään päätöksiä. (Hakalehto, 2021, s.328–329.) Jotta lapsen osallisuutta saataisiin parannettua, vaatisi se muutosta asenteisiin, toimintamalleihin sekä lainsäädäntöön (Hakalehto, 2021, s.346–352). Lainsäädännön rakenteissa on jätetty vähemmälle huomiolle pienet lapset, sillä rakenteet on suunnattu pääosin nuorille (Suurpää & Männistö, 2020 s.32).

Hakalehto toteaa: “Voidaankin kysyä, kuinka moni lapsen edun kannalta virheellinen päätös tai toiminta olisi voitu välttää, huomata tai lopettaa nopeammin, jos lapsilla olisi oikeus osallisuuteen.” (Hakalehto, 2021, s.334)

Toinen epäkohta koskee lapsenhuoltolakia, joka ei uudistuksesta huolimatta huomioi vuoroviikkovanhemmuuden epäkohtia. Laki mahdollistaa sen, että lapselle voidaan kirjata kaksi kotipaikkaa, kun todellisuudessa lapselle on kuitenkin aina tiedotettava yksi virallinen asuinpaikka, joka vaikuttaa erilaisten tukien saamiseen. Lapsilisä, asumistuki ja elatustuki maksetaan vanhemmalle, jonka luona on lapsen virallinen asuinpaikka. Tämä siitä huolimatta, että vanhemmat pitäisivät lapsesta huolta tasavertaisesti. Tämän epäoikeudenmukaisuuden myötä ei ole mikään ihme, että etenkin rahaasiat aiheuttavat kiistaa vanhemmille eron jälkeen. (Belt,2018, s.31–33.)

Rahallisten etujen lisäksi vuoroasuvan lapsen palvelujen saanti vaikeutuu, sillä lapsella ei ole esimerkiksi oikeutta muuhun kuin virallisen asuinpaikkansa terveysterveystukuihin ja koulukuljetuksiin (Belt,2018, s.31–33). Koulunkäynti määräytyy virallisen asuinpaikan lähikouluun, huolimatta siitä, onko se molempien kotien sijainnin kannalta sopivin. Tilanteen korjaaminen edellyttäisi lainsäädännön, monien sosiaalietuuksien ja oikeuksien määräytymisperusteiden uudelleenarviointia. (Miettinen ym.,2020, s.69–70.)

3 LAPSI VANHEMPIEN ERON KESKELLÄ

3.1 Vanhempien ero ja moninaiset syyt

Ero on tavallisesti pitkä prosessi, vaikka välillä erot ovatkin nopeita ja impulsiivisia. Yleisin syy vanhempien eroamiselle on kommunikaation puute. Eroon vaikuttavat vanhempien erilaiset kokemukset ja tarpeet läheisyydestä. Suhde voi päättyä jomman kumman puoleiseen uskottomuuteen. Kuormittavia tekijöitä parisuhteelle voivat olla muun muassa toisen päihteidenkäyttö tai väkivalta. Syitä eroamiselle on erilaisia ja monia. Ne ovat yksilöllisiä ja henkilökohtaisia ihmisistä riippuen. Erotessa vanhemman kiintymyssuhde toiseen katkeaa. (Pruuki ja Sinkkonen 2017, s.20.) Eroon vaikuttavat monet erilaiset syyt, jotka vaikuttavat parisuhteeseen. Vanhempien eroamista ja sen syitä on tutkittu paljon. (Määttä 2002, s.20–21.)

3.2 Eroprosessi kriisinä

Jokainen ihminen kokee elämänsä aikana kriisejä. Kriisi on äkillinen muutos tai ratkaiseva tapahtuma ihmisen elämässä. Kriisistä selviämiseen vaikuttavat omat selviytymistäidot, kokemukset ja persoona. (Koskela, 2008, s.14.)

Jokainen kriisi on yksilöllinen ja siihen kuuluu neljä vaihetta: sokkivaihe, toimintavaihe, korjaamisvaihe ja uudelleen suuntautumisvaihe. Nämä vaiheet kestävät yksilöllisen ajan. Tyypillistä erotilanteessa on, että puoliset käyvät eroa läpi eri tahdissa. Toinen on voinut suunnitella eroa jo pidempään. Ero on prosessi, jonka pituutta on vaikea määrittellä. Se on perheelle kriisi ja se vaikuttaa lapsiin ja vanhempiin. Eropäätöksen jälkeen pohditaan suhteen merkitystä itselle, luodaan uudet käytännöt ja sopimukset sekä haetaan uutta roolia vanhempana toimimiseen. Prosessi on vaikea vanhemmille, mutta myös lapsille, jotka on hyvä ottaa mukaan asian käsittelyyn. (Koskela, 2008, s.14–16.)

3.2.1 Vanhemman kriisi

Vanhemmille ero on suuri elämän muutos. Heidän pitää alkaa pyörittämään itseksensä arkea ja asiat, joita on ennen hoidettu kahdestaan pitää tehdä yksin. Vanhempi miettii, että onko tehnyt oikean ratkaisun ja menneet muistot voivat tulla kipeänä mieleen. Aikuinenkin tarvitsee kriisin läpi käymiseen aikaa ja tilanne voi olla arjen pyörittämisen keskellä vaikea käsitellä. Vanhemmalta voi jäädä huomaamatta, että lapsi käy myös eroa läpi kriisinä. Vanhemman pitää tukea lasta, vaikka voi kaivata itsekin apua ja tukea tilanteen läpi käymiseen. Ero voi aiheuttaa monenlaisia kuormitusta lisääviä tilanteita, kuten taloushuolia, väsymystä ja arjen kaoottisuutta, kun vanhemman pitää huolehtia yksin lapsista. (Kääriäinen 2008, s.50–58.)

Lapsen käytös voi olla haastavampaa eron keskellä, mikä voi olla vaikeaa vanhemmalle, joka käy itsekin läpi kriisiä. Vanhemman on hyvä ymmärtää syyt sille ja

opetella lukemaan lastaan, jotta tietää millaista tukea tämä tarvitsee. Vaikeasta tilanteesta selviäminen yhdessä välittävien vanhempien kanssa voi tehdä lapsesta entistä vahvemman ja kypsemmän. Yhdessä vaikeasta tilanteesta selviäminen lujittaa vanhemman ja lapsen suhdetta sekä tiivistää perhettä. Haastavista elämän kokemuksista selviäminen luo lapselle kokemuksen siitä, että vaikeita asioita voi kohdata. (Kääriäinen 2008, s.50–58.)

3.2.2 Lapsen kriisi

Kiianmaa (2011, s.13) toteaa, että vanhemmat eivät tiedä vielä eron alkuvaiheessa kovinkaan paljoa siitä, että miltä ero lapsesta tuntuu. Lapsen ajatukset ja tunteet, kuten suru voivat olla vanhemmille näkymättömiä. Vanhempien ja lasten on hyvä oppia puhumaan erosta ja kertomaan omista tuntemuksistaan. Lapselle vanhempien ero on kriisi ja suuri elämän muutos.

Pojjulan (2016, s.22–32) mukaan kriisin käsittely vaatii lapselta työstöä. Riippuen henkilön persoonasta ja tilanteesta, kriisin välitön vaikutus kestää 4–8 viikkoa. Lapset kokevat kriisin yksilöllisesti, mutta kokemuksen käsittelyyn liittyy samanlaisia piirteitä. Tilannetta voi kuvata lapsen näkökulmasta kriisiksi, kun ongelmat ovat liian vaikeita kestettäväksi. Lapsi käyttäytyy eri tavalla kuin tavallisesti yrittäessään sopeutua uuteen tilanteeseen. Kriisin aikana lapsi työstää kokemustaan, mikä vaatii myös psykistä työtä. Lapsen jäsennessä uutta tietoa kriisiin liittyvät tunteet ja ajatukset palaavat takaisin mieleen. Tämä luo sen, että lapsi kokee uudelleen pelon, vihan ja turvattomuuden tunteita.

Lapsen reaktiot kriisiin ovat erilaisia kuin aikuisilla. Lapsen kriisin käsittelyä määrittävät lapsen ikä, yksilöllinen kehitystaso sekä yksilölliset piirteet, jotka ovat eri tasolla vanhemman kanssa. Viikkojen kuluessa lapsi tottuu ja sopeutuu uuteen tilanteeseen ja voi jatkaa elämää, vaikka tilanne olisikin edelleen haastava. Alkuun muuttanutta tilannetta voi olla vaikea uskoa todeksi ja ajatukset pyörivät päässä liittyen kriisiin. (Pojjula, 2016, s. 22–32.)

Perheen elämä jatkuu eronkin jälkeen. Lapsia auttaa, kun heillä on varmuus pysyvästä ja luotettavasta ympäristöstä. Hyvien suhteiden ylläpitäminen molempiin vanhempiin auttavat lasta käymään läpi surun ja saavuttamaan tasapainon kriisin jälkeen. Vanhempien ero on lapselle kova paikka, mutta merkitsevämpää ovat siihen liittyvät riidat ja epävarmuus. Joillekin lapsille vanhempien ero voi olla toivottu ja oloa helpottava asia, jos vanhemmat ovat esimerkiksi riidelleet pitkään. (Taskinen, 2005, s. 146.)

3.3 Lapsen valmistaminen erotilanteeseen ja siitä kertominen

Vanhemmat voivat omalla käytöksellään eron aikana vähentää eroamisen kielteisiä vaikutuksia lapseen. Vastuunkantaminen yhdessä lapsesta, hyvä vuorovaikutus, toisen vanhemmuuden kunnioitus ja eron suunnittelu yhdessä luovat pohjaa yhteistyövanhemmuudelle eron jälkeiseen aikaan. Tällöin entisiä puolisoita yhdistää yhteinen tavoite eli lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. (Pruuki & Sinkkonen 2017, s. 72.)

Paras vaihtoehto on, kun vanhemmat kertovat lapselle erosta yhdessä. Vanhempien on hyvä pohtia yhdessä, miten elämänmuutoksesta kerrotaan lapselle. Lapselle on hyvä puhua erosta rehellisesti ja asiallisesti. Jos ero tapahtuu odottamatta ja yllätyksenä voi tilanne muuttua traumaattiseksi kokemukseksi. Vanhempien on hyvä auttaa lasta prosessoimaan asiaa ja pohtia sitä lapsen kanssa yhdessä, jotta lapsi ei joudu rakentamaan omassa mielessä selityksiä erolle. (Koskela 2008, s.23.)

Joskus vanhemmat ajattelevat säästävänsä lasta, kun eivät kerro harkitsevansa eroa. Vanhemmat voivat kokea tärkeäksi selvittää ensin omat tunteet ja, että missä mennään. Lapset huomaavat, jos kaikki ei ole hyvin ja, siksi olisi tärkeää, että vanhemmat kertovat suoraan lapselle erosta ja painottavat, että eroaminen ei ole lapsen syytä. (Pettilä & Ylimarttila, 1999, s.43.) Lapselle tulee olla rehellinen ja kannattaa selittää perheessä tapahtuvia asioita vähän kerrallaan lapsesta riippuen (Koskela, 2008, s.21–22).

Lasta on hyvä valmistella tuleviin muutoksiin. Tilanne on koko perheelle epävarma. Tärkeää epävarmassa elämäntilanteessa on, että arjesta löytyy asioita, joiden avulla vanhemmat tukevat lapsen turvallisuudentunnetta, esimerkiksi lapsen

vuorokausirytmii pysyy säännöllisenä ja molemmat vanhemmat viettävät lapsen kanssa aikaa. (Koskela, 2008, s.21–22.)

Vanhempien väliset hyvät välit ja toimiva yhteistyö ovat tärkeä suojaava tekijä lapsen hyvinvoinnin kannalta eron jälkeen (Ensi- ja turvakotienliiton www-sivut, 2021). Haitallista lapsen kehitykselle on vanhempien jatkuva riitely. Riitelemine huonontaa vuorovaikutusta lapsen kanssa ja lapsi kokee suurta ahdistusta. Lapsen stressi vähenee, kun vanhemmat, joiden parisuhteessa on väkivaltaa tai sen uhkaa eroavat. Eroaminen on lapselle joskus siis hyvä asia. (Sinkkonen, 2017, s. 31–35.)

3.4 Eron vaikutukset lapseen

Tärkeää on huomioida, että eron aiheuttamat kokemukset ja tunteet ovat lapselle yksilöllisiä (Mäkijärvi, 2014, s.25). Ero on lapselle kriisi, josta selviytyminen vaatii aikaa. Osa lapsista joutuu kokemaan vanhempien eroamisen useaan kertaan. Ensimmäinen vuosi on lapselle usein haastavin eron jälkeen ja toinenkin vuosi voi mennä vielä totutellussa muutoksiin. Lasten oireilu voi jatkua pitkään, jopa aikuisikään saakka. Lapsen oireet eivät välttämättä ole tunnistettavia, vaan niitä on monia erilaisia. Lapsi voi kokea suurta ahdistusta, koulumenestys ja turvallisuudentunne voivat heiketä. (Sinkkonen 2017, s.27–35.)

Sanna Soikkeli on tehnyt pro gradu- tutkielman vuonna 2012, missä hän tutkii lapsen perhesuhteita vanhempien eron jälkeen sekä miten lapset ovat vanhempien eron kokeneet. Pro gradu- tutkielman aineistona on käytetty Jyväskylän Yliopiston perhetutkimuskeskuksen teettämän EMSE (Lasten emotionaalinen turvallisuus moninaisissa perhesuhteissa) -tutkimusprojektin aineistoa. Tutkielmassa ilmenee, että haastateltavat lapset ovat kokeneet vanhempinsa eron niin positiivisena kuin negatiivisen asiana. Osasta lapsista on tuntunut hyvältä, kun vanhempien riitely on päättynyt. Negatiivisen kokemuksen erosta on tehnyt lapselle esimerkiksi, kun toinen vanhemmista on ollut eron takia surullinen. Erosta aiheutuvia kielteisiä kokemuksia lapselle ovat olleet esimerkiksi muuttaminen tai kahden kodin välillä kulkeminen. Muuttaminen tuntuu lapsesta usein ikävälle, sillä sen yhteydessä yleensä vaihtuu päiväkotii tai koulu, kaverit ja tutut asuinympäristöt. (Soikkeli, 2012.)

Erotilanteessa lapsen arki muuttuu usein radikaalisti. Olisikin todella tärkeää, että vanhemmat panostavat lapsen arkeen ja rutiineihin. Tällä lisätään lapsen turvallisuuden tunnetta ja sopeutumista eron jälkeisessä elämässä. Arkea voidaan helpottaa pienillä yksinkertaisilla asioilla, kuten sillä että lapsella on molemmissa kodeissa perusvaatevarasto, oma hammasharja ja muita arkielämän välttämättömiä tavaroita. Näin selviää helpommin, kun lapsi “muuttaa” vanhemmalta toiselle. Nämä siirtymätilanteet ovat lapselle erityisen rankkoja ja usein kahden kodin lapsilla onkin aina ikävä sitä poissa olevaa vanhempaa. Näiden siirtymien rankkuuteen vaikuttaa oleellisesti vanhempien asuinpaikkojen välimatka. Jos vanhemmat asuvat lähekkäin voidaan unohtuneet tavarat helposti hakea, kun taas välimatkan ollessa pitkä on tavaroiden hakeminen lähes mahdotonta. Vanhempien asuessa lähekkäin välttyään myös pitkiltä bussi tai junamatkoilta, jotka lapsi joutuu usein matkustamaan yksinään, jo pelkästään nämä matkat voivat olla lapselle stressaavia kokemuksia. Vanhempien asuessa lähekkäin lapsen on myös helpompi tavata läheisiä kavereitaan ja muuta lähipiiriään, joka luo osaltaan turvallisuuden tunnetta. (Kääriäinen 2008, s.40–41.)

Kinnusen mukaan lapsen kiintymyssuhde vanhempaan vaikuttaa monella tavalla lapsen elämään. Kiintymyssuhde voi olla turvaton ja tällöin lapsen voi olla vaikea hallita tunteitaan, kuten vihaa, koska tunteidensäätely on niin heikkoa. Kiintymyssuhde vaikuttaa siihen, että millainen lapsi on kasvettuaan. Lapsi tarvitsee turvallisen ja suojaavan kasvuympäristön. Lapsi voi tuntea syyllisyyttä, jos joutuu valitsemaan, kumman vanhemman puolella riitaisassa erossa on. Tilanteen pitkittyessä lapsen mielen tasapaino järkkyy, kun lapsi ei pysty hallitsemaan ristiriitaisia tunteita. Tämä luo lapselle ahdistuneisuutta, levottomuutta ja aggressiivisuutta. (Kinnunen 2010, s. 79.)

Vanhempien riitely vaikuttaa lapsiin. Riitely ja varsinkin pitkittynyt riidat aiheuttavat lapsille turvattoman olon ja emotionaalista hätää, mikä taas aiheuttaa negatiivisia tunteita lapsella, kuten kiukuttelua, ärtyvyyttä ja tottelemattomuutta. Nämä oireet voivat vaikeuttaa lapsen sopeutumista uuteen tilanteeseen eron keskellä. Riitojen keskelle joutuneet lapset usein kokevat somaattisia oireita. Lapsi voi koittaa mennä riitelevien vanhempien väliin tai yrittää kiinnittää heidän huomiotaan muualle. Lapsi voi syyttää itseään vanhempien riitelystä. (Sinkkonen 2017, s.30–31.)

Lapset ovat hyviä huomaamaan vanhempiensa tunteita ja aistimaan niitä. He aistivat vanhempien surun ja huolehtimisen. Lapsi ei kykene kantamaan vanhempiensa tunteita, eikä vanhempi saa antaa omia murheitaan lapsen huolehdittavaksi. Lapsi yrittää tällaisessa tilanteessa piristää vanhempansa sekä auttaa tätä. Tällöin lapsi voi ajatella, että hänellä ei ole oikeutta iloon ja leikkiin, koska vanhemmalla on vaikeaa. Lapset etsivät itselleen turvallista paikkaa olla. Lapsi voi viihtyä paremmin isovanhempien tai kaverin luona kuin kotona. Näin lapsi kykenee jaksamaan arjessa ja säätelee omaa psyykkistä tasapainoaan. (Kinnunen 2010, s.89–90.)

3.5 Perheen tukeminen

On yksilöllistä, miten eron kokee ja selviääkö siitä omin voimin vai tarvitseeko siihen ulkopuolista apua. Tavanomaista on, että ero herättää ikäviä tunteita, kuten surua, vihaa ja pelkoa. Tukea eron herättämien tunteiden käsittelyyn sekä konkreettisten asioiden hoitamiseen perhe voi saada apua muun muassa kunnan tarjoamista palveluista, järjestöiltä, seurakunnalta, yrityksiltä ja oikeuslaitokselta. (Poijula, 2016, s.263–264.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia eroperheiden lasten ja vanhempien kokemuksia lapsen näkökulmasta. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten lapsi on otettu huomioon vanhempien eroprosessissa.

Päädyimme tekemään kyselylomakkeet lapsien lisäksi vanhemmille, sillä vanhempien parisuhteella on aina vaikutus perheen lasten elämään. Lasten kokemuksia kuulemalla pystymme mm. selvittämään sitä, onko vanhempien eron myötä vanhempien välit menneet parempaan vai huonompaan suuntaan. Onko lapsi esimerkiksi joutunut riitailisten vanhempien pelinappulaksi eron jälkeen.

Tutkimuskysymykset lapsille

- Millaisia sinun kokemuksesi vanhempien erotilanteessa ovat olleet?
- Onko sinulta kysytty mielipidettä vanhempiesi tapaamista ja asumista koskien?
- Koetko, että sinua on kuunneltu itseäsi koskevista asioista tarpeeksi?

Tutkimuskysymykset aikuisille

- Miten lasta on kuultu erossa?
- Miten erosta kerrottiin lapselle?

4.2 Tutkimuksen työelämäyhteys

Opinnäytetyömme yhteistyökumppani on Porin lapsiperheiden palvelut. Lapsiperheiden palveluiden tehtävänä on tukea lapsiperhettä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä haasteissa. Tukea on tarjolla muun muassa vanhemmuuteen, perheen kriisitilanteeseen ja vanhempien erotilanteeseen. (Porin kaupungin www-sivut 2021.)

4.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössämme on ominaisuuksia sekä määrällisestä eli kvantitatiivisesta tutkimuksesta että laadullisesta eli kvalitatiivisesta tutkimuksesta. Kvantitatiivista tutkimusta käytetään melko usein sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. Tutkimusmenetelmän avulla pystytään muuttamaan päätelmät ja aineisto tilastollisesti käsiteltävään muotoon, kuten prosentuaalisiin kaavioihin. Tutkimus selvittää vastauksia lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviin kysymyksiin. Tutkimuksessa tutkija pyrkii olemaan puolueeton ja etäinen sekä tavoittelee yleispätevää tulosta ulkopuolisesta näkökulmasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2007. S.135–138)

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan menettelemiä, joilla tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tutkittava kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2007. S. 159–160)

Aineistonkeruu on toteutettu kahdella erillisellä kyselyllä. Toinen on kohdennettu lapsille ja toinen vanhemmille. Kysymyksistä osa on avoimia ja osa suljettuja, eli näin ollen osa viittaa määrälliseen tutkimukseen ja osa laadulliseen. Määrällisten osuuksien avulla saamme paremman yleisnäkemyksen aiheesta. Tutkimuksessamme on käytetty määrällisistä tutkimusmenetelmää, kun olemme kartoittaneet, kuinka suuri osa vastaajista on esimerkiksi kokenut tulleeensa kuulluksi vanhempien eroprosessin aikana. Avoimissa kysymyksissä on käytetty laadullista tutkimusmenetelmää, kun on haluttu saada vastaajilta laajempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa. Sitä saatiin konkreettisten esimerkki vastausten muodossa.

Kysely on tapa kerätä tietoa, joka tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Survey-termi tarkoittaa sellaisia kyselyn, haastattelun, ja havainnoinnin menetelmiä, joissa tietoa hankitaan standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietyistä perusjoukosta. Tietoa kerätessä kysymys tulee kysyä jokaiselta vastaajalta samalla tavalla, mikä on mahdollista, kun saman kyselyn jakaa laajemmalle joukolle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2007. s.188–189)

Kyselylomakkeen kysymykset on jaettu eri teemoihin. Teemojamme aikuisten kyselyssä on eron ilmeneminen perheessä, eron herättämät tunteet sekä lapsen osallistaminen. Lapsen kyselyn teemoja ovat alkutiedot, eron ilmeneminen perheessä, eron herättämät tunteet ja lapsen osallistaminen.

4.4 Aineiston keruu ja analysointi

Toteutimme tutkimuksen tekemällä lapsille ja vanhemmille kyselylomakkeet Google Forms-ohjelmistolla. Nämä kyselylomakkeet lähetettiin lapsiperheiden palveluihin tilaajallemme, joka välitti kyselylomakkeet eteenpäin lastenvalvojille sekä lapsiperheidenpalveluiden asiakkaille. Tämän lisäksi kyselyt jaettiin Porin koulukuraattoreille, Mannerheimin Lastensuojeluliitolle sekä Facebookiin. Koska kyselyitä jaettiin laajalle kohderyhmälle eri kanavien kautta, lisäsimme kyselyn loppuun kysymyksen, jossa

kysytään mistä on saanut tiedon kyselystä. Vanhempien kyselylomakkeeseen (LIITE 1) saimme vastauksia 30. Lasten kyselylomakkeeseen (LIITE 2) saimme vastauksia 17.

Käytämme opinnäytetyössämme sisällönanalyysiä avointen kysymysten analysoinnissa ja vaihtoehtokysymysten kohdalla määrällistä analyysiä. Sisällönanalyysiä voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa, mutta sitä ei voi kuitenkaan pitää pelkästään laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmänä, sillä sen voidaan todeta olevan myös väljä teoreettinen kehys. Sisällönanalyysimenetelmällä on tarkoitus saada tutkittavasta ilmiöstä tiivis, selkeä ja yleisessä muodossa oleva kuvaus. (Tuomi, 2018, s.78–90.) Sisällönanalyysin eri menetelmistä valitsimme aineistolähtöisen analyysin, jossa tutkimusaineistoa tiivistetään poistaen epäolennainen informaatio. Tiivistetty tutkimusaineisto ryhmitellään ja nimetään yläkäsitteellä. (Vilka, 2021, s.132.) Määrällisessä analyysissä aineisto muutetaan muotoon, jossa sitä voidaan käsitellä tilastollisesti hyödyntäen taulukko- tai tilasto-ohjelmia. (Vilka, 2007, s.105–117)

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen etiikkaan kuuluu yksityisyydensuoja, joten tutkittavia henkilöitä ei saa tunnistaa opinnäytetyöstä. Koska opinnäytetyömme sisältää arkaluonteista tietoa, emme ole vastaajien yksityisyydensuojan takaamiseksi keränneet kyselylomakkeessa lainkaan vastaajien henkilötietoja. Haluamme tällä varmistaa sen, etteivät kyselyyn vastanneet voi olla tunnistettavissa. Tutkimuksen eettisyyttä tukee se, että tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Tiedostamme, että perheiden kokemukset ovat heille henkilökohtaisia ja arkaluotoisia, joten näitä asioita käsiteltäessä tulee olla hienovarainen.

Kyselyn perusteella tehdyn tutkimuksen huono puoli on se, että kerätty tieto on usein pinnallista. Riskeinä on, että vastaajan voi olla vaikea keskittyä kyselyn täyttämiseen tai hän voi ymmärtää kysymykset eri tavalla, jolloin kyselytutkimuksen tulokset eivät välttämättä ole paikkaansa pitäviä. Kyselytutkimuksia tulkittaessa on otettava huomioon virhemarginaali, sillä vastaukset ovat yksipuolisia ja tutkija voi tulkita ne väärin.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme käyttäneet paljon aikaa löytääksemme tietoa luotettavista lähteistä. Pyrimme parhaamme mukaan olemaan lähdekriittisiä, jotta tieto olisi luotettavaa.

4.6 Tutkimuksen haasteet

Jo opinnäytetyön teoriaosuutta tehdessä haasteeksi nousi aiheen rajaaminen, sillä aiheesta on paljon erilaista tietoa, minkä myötä opinnäytetyön punainen lanka meinasi unohtua.

Alun perin opinnäytetyömme tarkoituksena oli haastatella muutamaa eroperhettä, ja täten saada syvällistä tietoa heidän kokemuksistaan. Tiedostimme jo heti alkuun, että vapaaehtoisten haastateltavien saaminen voi olla hankalaa tutkimuksen aiheen arkaluontoisuuden vuoksi. Epäilyksemme kävi toteen, emmekä saaneet yhtäkään haastateltavaa perhettä. Tämän myötä jäimme jälkeen suunnittelemastamme aikataulusta, sillä jouduimme muuttamaan tutkimusmenetelmän kyselyyn, joka luonnollisesti viivästytti aikatauluamme, sillä jouduimme osin aloittamaan työn alusta.

Alun vaikeuksien myötä olimme epävarmoja siitä, saammeko kyselyyn tarpeeksi vastauksia. Lopulta vastauksien saaminen kyselyynkin oli haastavaa ja vei aikaa enemmän, kuin olimme ajatelleet. Jouduimme venyttämään vastausaikaa, sillä vastauksia ei alkuun meinannut tulla lainkaan. Vastauksien saamiseksi jouduimme myös jakamaan kyselyä alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen myös muille, kuin Porin lapsiperheidenpalveluiden asiakkaille. Emme myöskään voineet pitäytyä tarkoin rajatussa lasten ikäryhmässä 10–13-vuotiaat, sillä vastauksia oli hankala saada niin pieneltä kohderyhmältä. Lopulta suurin osa vastauksista tuli sosiaalisenmedian kautta. Valitettavasti vastausten määrä jäi hyvin pieneksi.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Lasten kyselyn tulokset

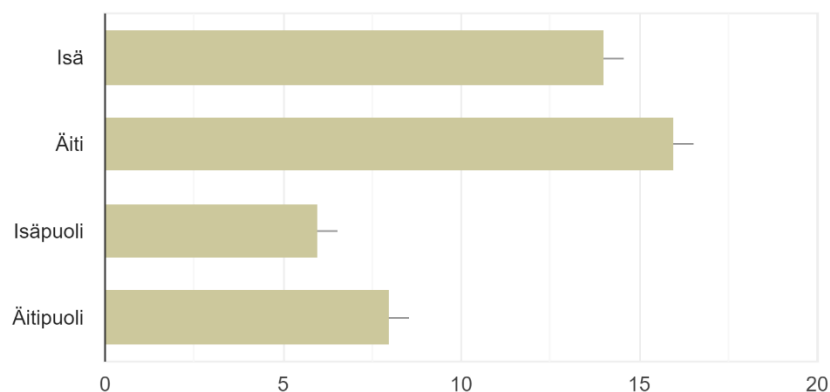
Lasten kyselylomakkeessa on neljä teemaa ja 16 kysymystä. Osa kysymyksistä on avoimia ja osa monivalintakysymyksiä. Kysymyksissä on yksi lineaarinen taulukko.

5.1.1 Alkutiedot

Lasten kyselyyn saimme 17 vastaajaa. Alun perin tavoittelimme kyselyyn vastauksia 10–13-vuotiailta, mutta vastaajien rajaaminen oli haastavaa eikä vastauksia saatu ajatellulta kohderyhmältä. Tämän vuoksi laajensimme kohderyhmää siten, että kyselyyn oli mahdollista vastata myös jo aikuisiässä olevien, kertoen lapsuudenkokemuksistaan liittyen vanhempien eroon. Tulosten mukaan kyselyn ikäjakauma oli 13–27-vuotta. Kysymyksen ”Milloin vanhempasi ovat eronneet?” perusteella suurimmalla osalla vastaajista vanhempien erosta oli kulunut jo useita vuosia.

Ketä aikuisia sinun perheeseesi kuuluu? Voit valita useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

17 vastausta

Kaavio 1.

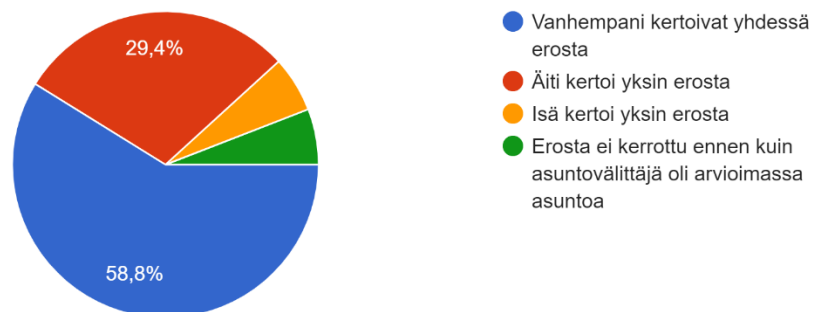
Vastaajista 94 % perheeseen kuului äiti sekä 82 % isä kuului perheeseen. Hieman yli puolilla perheeseen kuului myös vanhemman uusi puoliso. Vastaajista 47 % on äiti-puoli ja isäpuoli 35 %.

Kysymyksen ”Kenen kanssa asut?” vastausten perusteella tulee ilmi, että suurin osa lapsista asui pääsääntöisesti äidin luona. Isän luona asuttiin joka toinen viikonloppu tai muiden sovittujen käytäntöjen mukaan. Vastaajista löytyi myös lapsi, joka on asunut vuoroviikoin vanhempiensa luona. Lopuksi voimme todeta, että suuri osa vastaajista oli jo aikuisia ja yleisin vastaus oli, että ”asun jo omillani”. Tämä vääristää kyselyn lopputulosta siitä, että missä he ovat lapsena asuneet vanhempien eron jälkeen.

5.1.2 Eron ilmeneminen perheessä

Miten vanhempasi kertoivat sinulle erosta?

17 vastausta

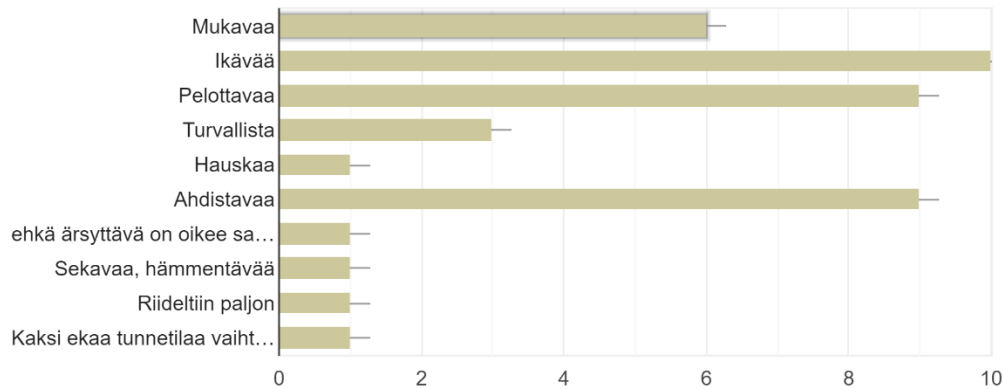

Kaavio 2.

Vastaajista 58.8 % kertoo vanhempien kertoneen erosta yhdessä. 29,4 % vastaajista kertoo äidin kertoneen erosta yksin, 5,9 % kertoo isän kertoneen yksin erosta sekä 5,9 % vastaajista sanoo saaneensa kuulla erosta vasta, kun kiinteistövälittäjä oli arvioimassa asuntoa. Voidaan todeta, että pääosin lapset on otettu mukaan eroprosessiin ja vanhemmat ovat kertoneet heille erosta yhdessä, joka on hyvä asia lapselle eroprosessin käsittelemisen kannalta.

Millaista teillä oli kotona ennen vanhempien eroa? Voit valita useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

17 vastausta

Kaavio 3.

Vastaajilta on kysytty heidän tuntemuksistaan ennen vanhempien eroa kysymyksellä ”Millaista teillä oli kotona ennen vanhempien eroa?”. Vastausvaihtoehtona oli valmiiksi kuusi tunnetilaa. Tämän lisäksi vastaaja sai kommentoida omia ajatuksiaan. Mukavaa kotona vastaajista oli 35 %, ikävää 59 %, pelottavaa 53 %, turvallista 17 %, hauskaa 6 %, ahdistavaa 53 %. Vastaajat ovat kommentoineet omia tunnetilojaan näin:

”Mukavan ja ikävän tunnetilat vaihtelivat. Eroa edeltävänä vuonna.”

”Riideltiin paljon.”

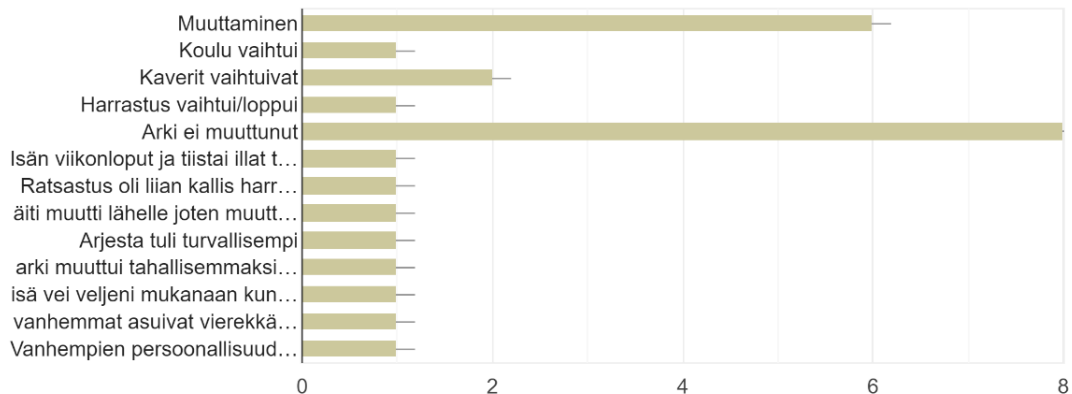
”Ehkä ärsyttävä on oikea sana kuvailemaan riitoja.”

”Sekavaa ja hämmentävää.”

Vastausten perusteella ennen eroa tunteet kotona ovat olleet enemmän negatiivisia kuin positiivisia, sillä vastaajien mukaan yleisimmät tunteet ovat olleet ikävää, ahdistavaa ja pelottavaa. Vastaajilla ei ole ollut turvallinen olo ennen vanhempien eroa.

Miten arki muuttui eron myötä? Voit valita useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

17 vastausta

Kaavio 4.

Kysymyksen ”Miten arki muuttui eron myötä?” perusteella suurimmalla osalla vastaajista (48 %) arki ei muuttunut. Suurin muutos lapsilla on ollut muuttaminen (37 %).

Muina nostoina voisimme tuoda esille vastaukset:

” Arjesta tuli turvallisempi.”

”Isä vei veljeni mukanaan, kun muutti pois.”

”Ratsastus oli liian kallis harrastus, joten jouduin lopettamaan sen harrastamisen.”

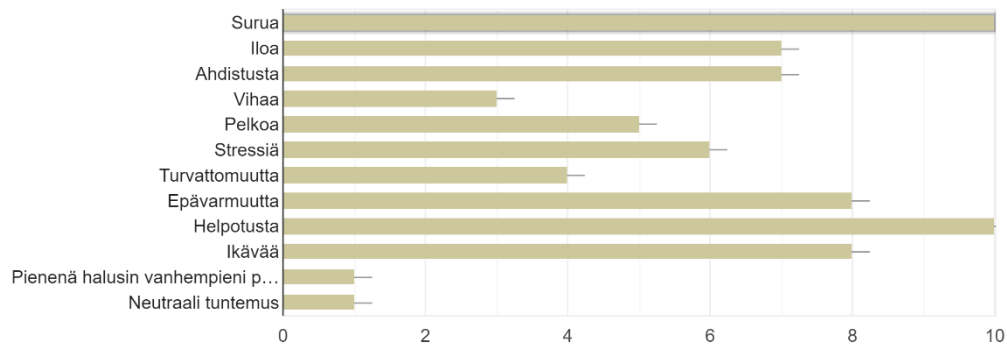
”Arki muuttui tavallisemmaksi ja kotona oli kiva olla.”

Suurella osalla lapsista vanhemmat ovat pystyneet pitämään arjen samanlaisena ja lapset eivät ole kokeneet suuria muutoksia arjessaan. Vanhempien eroaminen on lisännyt joillakin vastaajista turvallisuuden tunnetta sekä muuttanut arkea vastaajan mielestä tavallisempaan suuntaan. Ero on muutoksena myös vaikuttanut lasten harrastuksiin, kaverisuhteisiin sekä asuinpaikkaan.

5.1.3 Eron herättämät tunteet

Tähän teemaan sisältyy viisi kysymystä.

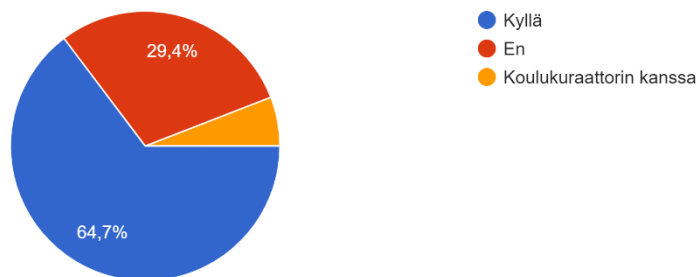
Minkälaisia tunteita ero herättää sinussa? Voit valita useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.
17 vastausta

Kaavio 5.

Teeman ensimmäisen kysymyksen mukaan vanhempien ero on herättänyt eniten negatiivisia tunteita, kuten surua, ahdistusta, vihaa, pelkoa, turvattomuutta ja ikävää. 59 % vastaajista on kokenut helpotusta ja 41 % ilon tunteita. Yksi vastaajista ei ole kokenut eroista mitään tunteita. Vanhempien eroprosessi on jokaiselle lapselle yksilöllinen kokemus ja herättää monenlaisia tunteita.

Oletko puhunut kokemistasi tunteista jollekin?
17 vastausta

Kaavio 6.

Suurin osa vastaajista on käynyt keskustelua eron herättämistä tunteista. 30 % vastaajista ei ole puhunut tunteistaan kenenkään kanssa. Yksi vastaajista on kertonut keskustelleensa koulukuraattorin kanssa.

Kysymykseen ”Mitä hyviä tai huonoja asioita vanhempiesi erossa on mielestäsi ollut?” saimme paljon erilaisia vastauksia. Moni vastaajista on kokenut tilanteen rauhoittuneen kotona ja vanhempien riitelyiden loppuneen. Esiin vastauksista nousi, että vanhempien välinen vuorovaikutus huononi paljon ja asioita käsiteltiin lasten kautta sekä arki hankaloitui. Lapsella on myös huonontunut välit toisen vanhemman kanssa. Hyvänä asiana on koettu, että vanhemmat ovat olleet eron jälkeen onnellisempia. Usea vastaaja oli helpottunut siitä, että väkivalta ja vanhempien alkoholin käyttö kotona vähentyi. Toisen vanhemman näkeminen myös väheni monilla vastaajista.

Tässä nostoja vastauksista:

”Huonot asiat: Häpeä vanhempien erosta. Epäsäännöllinen arki, isi vkl Alkoholin käyttö ja alkoholin tuoma aggressiivisuus jatkui isä vkl. Useasti vaihtuvat isäpuolet ja uusi äitipuoli Vanhempien välinen viha, sekä katkeruus toisilleen.”

”Hyvää se, että äiti pääsi irti huonosta miehestä, joka vain joi ja käytti perheen rahat viinaan. Arjesta tuli tasaisempaa ja turvallisempaa ilman isää. Huonona puolena se, että olin vuosia ilman isähahmoa, josta johtunut myöhemmin ongelmia luottamuksen ja sitoutumisen suhteen.”

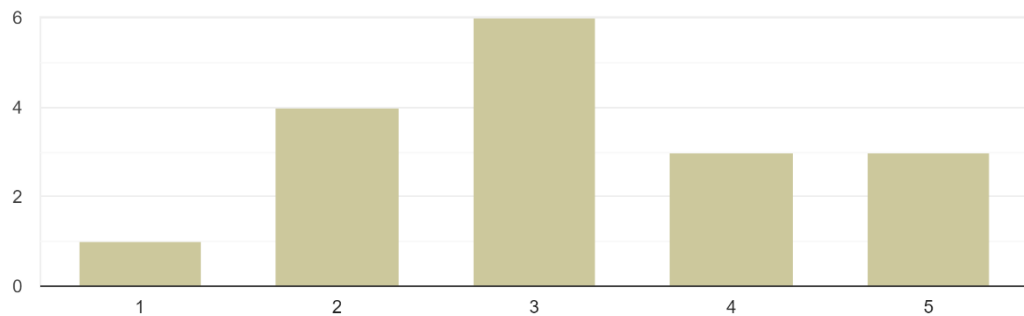
”Vanhempien erottua kotona ei enään ollut väkivaltaa vanhempien välillä. Alkoholi ei kuulunut enään niin vahvasti arkeemme.”

”Eron jälkeen on rauhallisempaa kotona.”

”Olen saanut mahtavan isäpuolen elämäni. huonona puolen muistan, että harmitti muuttaa joka sunnuntai toiselle vanhemmalle, vaikka näin molempia vanhempia aina joka viikko.”

Kuinka paljon vanhempiesi ero on vaikuttanut toimintaasi?

17 vastausta

Kaavio 7.

Kysymykseen ”Kuinka paljon vanhempiesi ero on vaikuttanut toimintaasi?” vastattiin lineaarisella taulukolla asteikolla yhdestä viiteen. Suurimmalla osalla vastaajista vanhempien ero on vaikuttanut jonkin verran ja osalla paljonkin. Kaikilla vastaajista ero on vaikuttanut omaan toimintaan jotenkin. Tästä kertoo se, että vain yksi vastaajista on vastannut kysymykseen asteikolla yksi.

”Miten vanhempiesi ero on vaikuttanut toimintaasi?” kysymykseen sai vastata vapaasti kertomalla kokemuksistaan itse. Vastaukset olivat moninaisia. Yhteisenä piirteenä vastauksista nousi esiin vaikeus luottaa toisiin ihmisiin vanhempien eron jälkeen. Vastaajat ovat kokeneet, että heidän on tullut valittua toisen vanhemman puoli ja suhtautuminen toiseen vanhempaan on ollut haastavaa. Vanhempien eron jälkeen riittelyn ja väkivallan kohtaaminen on ollut vaikeaa. Ero on vaikuttanut lasten itse-tuntoon ja minäkuvaan. Vastauksista on luettavissa, että vanhempien erosta on jo kullunut aikaa ja vastaajat ovat jo aikuisia.

Poimintoja vastauksista:

”Juuri luottamus ja sitoutumiskammo. Eroon vaikutti moni asia ja se vaikutti monipuolisesti elämään. Äitikin ratkesi parin vuoden päästä viinana erosta, mutta kykeni silti hoitamaan meitä lapsia ja myös vanhemmat sisarukset hoitivat nuorempia. Ongelmia niin luottamisen suhteen, on eristynyt muista ihmisistä häpeän takia jne.

Vaikuttaa vieläkin näin aikuisiällä, kun lapsena ollut vai ti niin nykyäänkin hankala saada suutansa auki.”

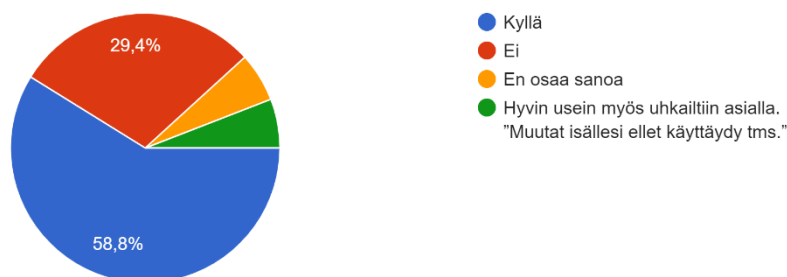
”Kyseenalaistan suhteita, en luota ihmisiin, koen kärsiväni jostain sanoin selittämättömästä ilmiöstä, joka on sekava ja tuo ahdistusta edelleen. Pelkään omia tunteitani, muiden tunteita ja reaktioita, pelkään vanhempien reaktioita. Tunnen olevani riittämättömän lapsena.”

”Suhtautuminen isää kohtaan on ollut välillä haastavaa.”

5.1.4 Lapsen osallistaminen

Onko sinulta kysytty mielipidettä vanhempien tapaamista ja asumista koskien?

17 vastausta

Kaavio 8.

Kysymykseen ”Onko sinulta kysytty mielipidettä vanhempien tapaamista ja asumista koskien?” vastaajista 59 % vastasi, että kyllä. 29 % vastaajista vastasi, että ei. Yksi vastaajista ei osannut sanoa ja yksi vastasi, että ”Hyvin usein uhkailtiin asialla, että muutat isällesi ellet käytäydy tms.” Tämän perusteella voidaan todeta, että suurin osa lapsista on otettu osalliseksi eroprosessiin ja heidän mielipidettään on kuultu, mikä on positiivinen asia.

Toisena kysymyksenä teemassa on ”Koetko, että sinua on kuultu?”. 53 % vastaajista kokee tulleen kuulluksi vastaamalla kyllä ja 35 % ei. 12 % vastaajista ei osaa sanoa. Jälleen voidaan todeta, että suuri osa vastaajista kokee tulleen kuulluksi riittävästi.

Ikävä asia on, että monet vastaajista eivät olet päässeet tuomaan omia ajatuksiaan esille ja saaneet tunnetta siitä, että heitä on kuultu.

Viimeiseen kysymykseen ”Minkälaista tukea sait vanhempiesi eron aikana tai sen jälkeen läheisiltä tai ammattilaisilta?” vastattiin avoimesti ja omista kokemuksista kertoen. Kysymykseen vastasi 12 henkilöä. Monet vastaajista kokivat läheisten ihmisten, kun perheen, isovanhemmat ja kavereiden olleen paras tuki. Kaksi vastaajista oli keskustellut koulukuraattorin kanssa vanhempien erosta ja usea vastaaja kertoi, että ei saanut mitään tukea eron jälkeen. Yksi vastaajista kertoi käyneensä perheneuvolassa keskustelemassa. Esiin nousi kommentti, jossa vastaaja kertoi, että ei tarvinnut mielestään tukea, mutta ei myöskään saanut sitä keneltäkään.

Poimintoja vastauksista:

”Isovanhemmat hoitivat paljon meitä lapsia vanhempien eron aikaan. En muista saaneeni muuta apua.”

”Ystävät auttoivat parhaan mukaan, mutta silloin kenenkään läheisen ystävän vanhemmat eivät olleet eronneet, joten kokemuksia asiasta ei pystynyt jakamaan kenenkään kanssa/saamaan tukea ihmiseltä, joka todella tiesi miltä se tuntuu.”

”Sisarukset oli paras tuki vaikkei oikeastaan ikinä ääneen puhuttu asiasta. Perheneuvolassa käytiin mutta tunsin ne tapaamiset painostavana, kun tivattiin kummalla haluan asua enkä halunnut kummallekkaan vanhemmista pahaa mieltä.”

”En mitään. En ainakaan muista mitään.”

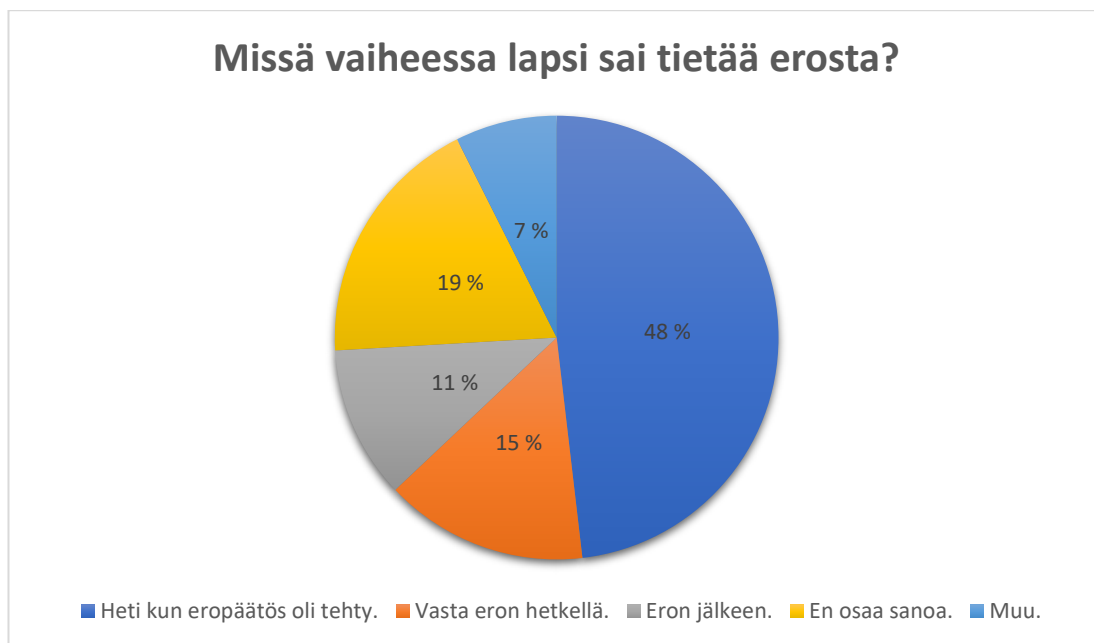
Viimeinen kysymys oli, että mistä sait tietää kyselystä. Vastaajat vastasivat, että sosiaalisesta mediasta, koulusta ja opinnäytetyöntekijöiltä,

5.2 Vanhempien kyselyn tulokset

Vanhempien kysely sisälsi neljä teemaa ja kokonaisuudessaan 11 kysymystä. Osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä ja osa avoimia kysymyksiä, sekä lisäksi yksi lineaarinen asteikko. Vanhempien kyselyyn saimme vastauksia 30. Vastanneista vanhemmista suurin osa (61,4 %) oli eronnut yli kaksi vuotta sitten, eli erosta ja sen tapahtumista on kulunut jo jonkin aikaa.

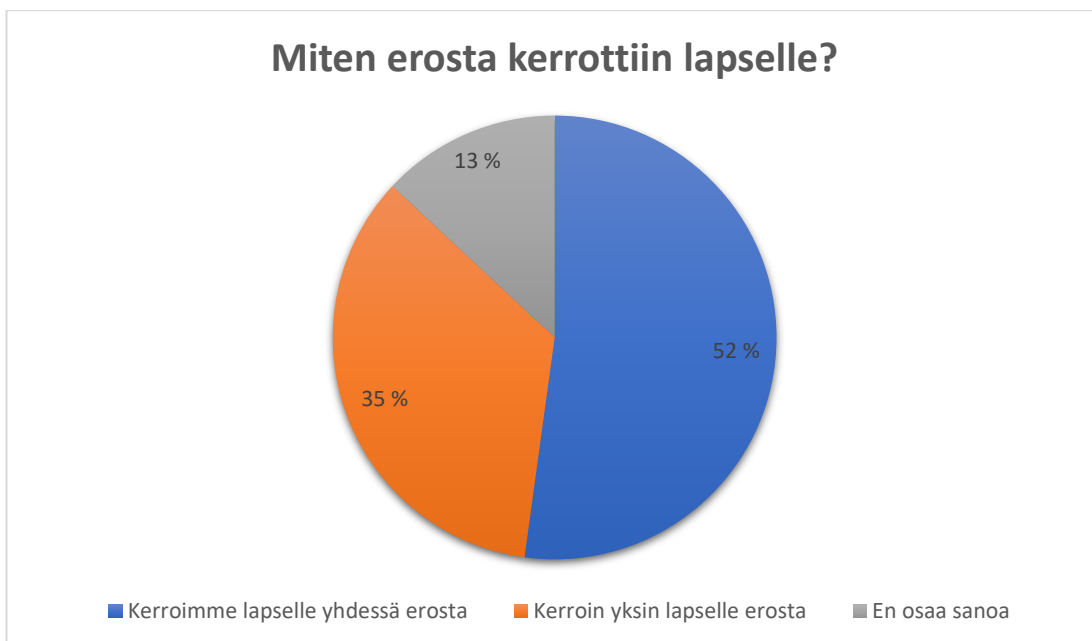
5.2.1 Eron ilmeneminen perheessä

Lähes puolet vastanneista on kertonut lapselle heti, kun eropäätös oli tehty. 15 % on kertonut vasta eron hetkellä erosta ja 15 % eron jälkeen. Vastanneista 19 % oli valinnut, ettei osaa sanoa. Muu-osiossa kaksi vastannutta kertoo lapsen olleen vielä vauva, jonka vuoksi ei ole voinut ymmärtää asiaa. Vastauksia tulkitessa voidaan todeta, että lapset on huomioitu eroprosessissa iän ja kehitystason ehdoilla.

Kaavio 9.

Vastanneista vanhemmista 52 % on kertonut lapselle erosta yhdessä toisen vanhemman kanssa. 35 % on kertonut erosta yksin ja 13 % ei osannut sanoa.

Kaavio 10.

5.2.2 Eron herättämät tunteet

Tutkimustuloksien mukaan lapsen kokemukset erosta ovat hyvinkin vaihtelevia. Tähän kuitenkin vaikuttavat lapsen ikä, kehitystaso ja se, millainen vanhempien ero on ollut. Osa vastaajista kuvailee lapsen kokeneen eron hyvin, mutta myös vastauksia huonommin kokeneista on.

Vanhempien näkökulmasta ero on tuonut lapsen elämään hyvänä puolena muun muassa turvallisemman kodin, kodin ilmapiiri parantumisen ja mahdollisesti jopa kaksi turvallista kotia. Kodin, jossa vallitsee rauha ilman riitojen kuuntelemista. Lapsen arjen tasapainoisuuden sekä hyvinvoivat vanhemmat. Huonoina puolina nousi esiin useaan kertaan kahden kodin välillä kulkeminen. Lisäksi sopeutuminen kahteen kotiin, sillä kodeissa voi olla eri säännöt ja arvot. Esiin nousi myös huonona puolena lapsen erkaantuminen toisesta vanhemmasta, tai jopa toisen vanhemman poistuminen täysin lapsen arjesta.

5.2.3 Lapsen osallistaminen

Aikuisten kyselyssä lapsen osallistamiseen liittyviä kysymyksiä oli kokonaisuudessaan viisi. Ensimmäinen kysymys oli avoin kysymys, jossa kysyttiin, miten lasta on kuunneltu eroon liittyvissä päätöksissä esimerkiksi lapsen huoltoon ja asumisjärjestelyihin liittyvissä asioissa. Osassa vastauksissa kerrottiin, että lapsen mielipiteitä on kuunneltu. Joissakin vastauksissa vanhempi kertoo, ettei lapsi ole sanonut mitään tai lapsi ei ole osallistunut lainkaan muun muassa lapsen nuoren iän vuoksi. Vastaukset vaihtelevat paljon, tuoden esiin yksilöllisyyden ja vanhempien erilaiset tavat toimia. Poimintoja erityyppisistä vastauksista:

''Lapsi on kertonut mitä haluaa ja näin on toimittu.''

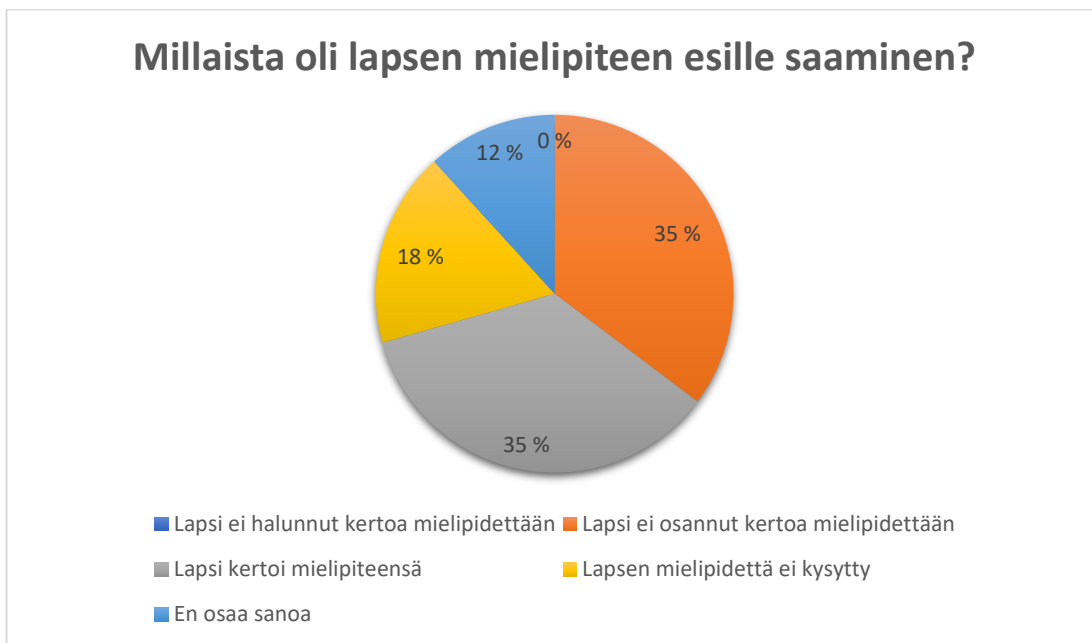
''Viikkoviikko systeemi. Lapsille oli ok, kai. Eivät puhuneet mitään.''

''Vanhemmat päätti yhdessä lastenvalvojan kanssa, mikä lapsen edun mukaista.''

''Vanhemmat ovat tehneet päätökset, mutta lasten mielipiteitä kuunnellen ja mahdollisuuksien mukaan myös huomioiden.''

''Näkemisissä kuunneltu jonkin verran.''

Toisella osallisuuden kysymyksellä kartoitettiin sitä, millaista vanhempien mukaan oli lapsen mielipiteen esiin saaminen lasta koskevissa päätöksissä. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa oli valmiita vastausvaihtoehtoja mutta myös mahdollisuus kertoa omin sanoin. Kukaan ei ole valinnut vaihtoehtoa ''Lapsi ei halunnut kertoa mielipidettään'', mikä kertoo siitä, että vanhempien mukaan lapset kyllä haluavat kertoa mielipiteensä ja näin ollen vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Kuitenkin kaksitoista vanhempaa on valinnut vaihtoehdon ''Lapsi ei osannut kertoa mielipidettään'', mikä varmasti viittaa siihen, että lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tämä ei ole ollut mahdollista. Lapsen mielipidettä ei kysytty, on vastannut kuusi. Neljä vastaajaa ei ole osannut vastata kysymykseen. Vastaajista 35 % on vastannut, että lapsi on kertonut mielipiteensä, mikä on positiivinen tulos.

Kaavio 11.

Kolmannessa kysymyksessä käsitellään lapsen konkreettista huomioimista eroprosessissa. Vaikka kysymykseen on tullut vain 19 vastausta, on tulleet vastaukset informatiivisia. Ainoastaan yhdessä vastauksessa vanhempi on tuonut esiin vaikeuden huomioida lapsi eroprosessissa kuvaillen asiaa näin:

”Huonosti. Paljon puhutaan lapsen oikeuksista, mutta loppupeleissä vain etävanhemmalla on oikeuksia ja lähivanhemmalla velvollisuuksia, mutta lapsi jää kaiken keskelle eikä kukaan kuule eikä auta.”

Monessa vastauksessa vanhemmat tuovat ilmi erilaisia asioita, joissa lapsi on otettu huomioon. Poimintoja näistä vastauksista:

”Mielipiteitä on kysytty ja kuultu kaikissa järjestelyissä. Pidetty huoli, ettei koulu ja kaverit muutu, muu elämä säilyy täysin ennallaan.”

”Lapset edellä on menty kaikissa järjestelyissä.”

''On sanallistettu asioita, tuotu esiin eron positiivisia puolia, keuhutu, miten hienosti ovat uuteen tilanteeseen sopeutuneet ja kannustettu puhumaan ajatuksistaan avoimesti.''

''Niin että lapsille on puhuttu asiat suoraan mutta ikätasoon nähden oikein. Lapsille on annettu aikaa ja mahdollisuutta puhua ja käydä tunteita läpi. Myös kysytty ihan suoraan, että mitä itse ajattelee koko tilanteessa ja mitä tunteita herättää. Huomioon on otettu myös niin että uusi asuinpaikka oli valittu sen mukaan missä lasten olisi hyvä käydä päiväkotia ja koulua ja isän ja sukulaisten luo ei olisi pitkä matka.''

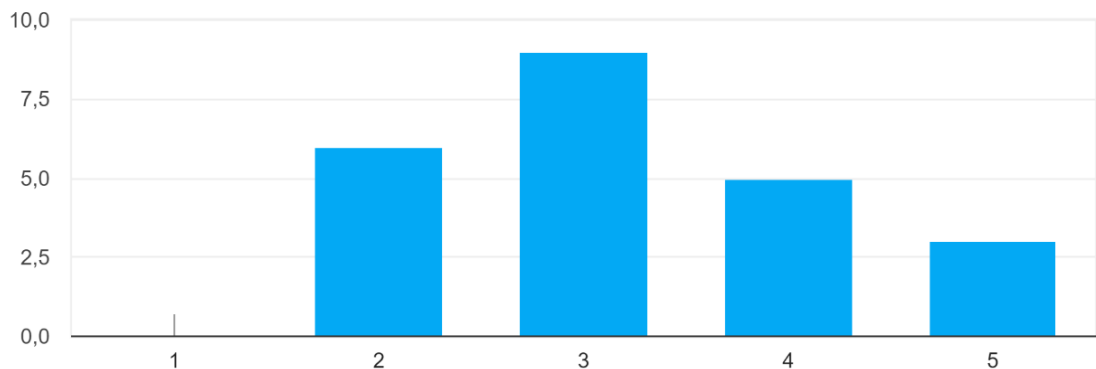
''Yritetty olla lapsen nähden positiivisia. Ei riitelyä lapsen nähden.''

''Puhuttu ikätasoisesti eroon johtaneista syistä ja kerrottu, ettei ero ollut lapsen syytä ja molemmat vanhemmat pysyvät silti elämässä ja lapsi on tärkein.''

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin, millaista tukea lapsi on saanut erotilanteessa. Vastanneiden vanhempien vastauksissa on mainittu, että lapsi on saanut tukea muun muassa vanhemmilta, läheisiltä, sisaruksilta ja kaverilta. Yksi vastaaja on maininnut kouluterveydenhuollon ja yksi kuraattorin. Kaksi vanhempaa vastannut perheneuvolan. Osassa vastauksissa vanhemmat kertovat, ettei lapsi ole tarvinnut ulkopuolista tukea. Lapsen saama tuki kyselyn tulosten mukaan on ollut pääosin keskusteluapua. Muutamassa vastauksessa on kerrottu, että pienimmille tuki on ollut enemmänkin vanhemman hoivaa ja huomiota.

Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin lineaarisen asteikon avulla sitä, millaiseksi vanhempi koki avun saatavuuden lapselle erotilanteessa. Asteikossa 1 tarkoittaa, että apua oli helppo saada ja 5 sitä, että apua oli vaikea saada. Tulosten perusteella kukaan vanhemmista ei kokenut lapselle avun saatavuutta erotilanteessa helpoksi. Vain kolme vastaajaa on kokenut avun saamisen vaikeaksi valikoiden vaihtoehdon 5 lineaariselta asteikolta. Vastaukset ovat pääosin keskittyneet lineaarisen asteikon keskelle.

Millaiseksi koit avun saatavuuden erotilanteessa lapselle?
23 vastausta

Kaavio 12.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Saimme kyselyyn vastauksia odotettua vähemmän, eikä tutkimusaineiston vähyden vuoksi tulokset ole yleistettävissä. Koemme kuitenkin, että saamamme vastaukset etenkin avoimiin kysymyksiin toivat meille arvokasta tietoa.

Tulosten moninaisuuden mukaan voimme todeta, että jokaisella perheellä on yksilöllinen tilanne ja tämän myötä omat menettelytavat. Tulkintamme mukaan perheiden erilaisia menettelytapoja ei kuitenkaan tule verrata liikaa toisiinsa, sillä emme usko, että erotilanteessa olisi vain yhtä oikeaa tapaa toimia. Tulosten mukaan jokaisen eroperheen taustat ja ominaisuudet ovat erilaiset, jonka myötä ne tulisi yksilöllisesti ottaa huomioon eroprosessissa.

Lasten kokemukset liittyen vanhempien eroprosessiin olivat eri ääripäistä. Lapsilla oli niin hyviä kokemuksia kuin huonoja. Monet lapset ovat kokeneet negatiivisia tunteita vanhempien erosta, mutta lopulta ovat kokeneet eron olleen helpottava asia. Tulosten mukaan suuri osa lapsista pääsi osallistumaan itseään koskevien päätösten tekemiseen ja koki olevansa osallisena eroprosessissa.

Tulokset vanhempien kyselystä kertovat, että vanhempien näkemyksen mukaan lapset ovat pääosin olleet halukkaita kertomaan oman mielipiteensä ja olemaan osallisena vanhempien eroprosessissa. Muutamassa vastauksessa tuodaan asiasta esiin vastakkainen näkemys.

Kyselyiden tuloksia verratessa vastaukset olivat melko yhteneväisiä, eikä suuria eroavaisuuksia ilmennyt. Esimerkiksi vanhempien kyselyyn vastanneet kertovat, että ovat mahdollisuuksien mukaan kysyneet lapsen mielipidettä mm. asumisjärjestelyistä. Suuri osa lasten kyselyyn vastanneista koki, että hän oli saanut olla osallisena itseään koskevissa päätöksissä. Molempien kyselyiden vastauksissa tuli ilmi, että vanhempien ero on vaikuttanut arkeen positiivisella tavalla esimerkiksi vanhempien alkoholin käyttö ja riitelemine on vähentynyt. Tuloksissa nousi esiin myös huonoja puolia, kuten esimerkiksi kahden kodin välillä kulkeminen ja suhteen huononeminen toiseen vanhempaan. Suurin osa kyselyihin vastanneista on saanut tukea eron aikana läheisiltä ihmisiltään, kuten kavereilta ja sukulaisilta perheen lisäksi. Pieni osa vastanneista kertoo saaneensa ulkopuolista tukea.

7 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN POHDINTAA

Opinnäytetyön aihetta valikoidessamme päätimme ottaa aiheen, joka on ajankohtainen ja josta meillä kummallakaan ei ole omakohtaista kokemusta. Jo varhaisessa vaiheessa päätimme rajata opinnäytetyön keskittymään nimenomaan lapsen kokemuksiin. Halusimme kuitenkin, että aineistoa kerätään lasten lisäksi lasten vanhemmilta, jotta saamme näkökulmaa aiheeseen myös todennäköisesti lapsen parhaiten tuntevalta aikuiselta ja voidaksemme verrata lasten sekä vanhempien ajatuksia erosta.

Opinnäytetyömme venyi suunniteltua pidemmäksi prosessiksi, eikä kaikki mennyt odotustemme mukaisesti. Se, ettemme pystyneetkään toteuttamaan alkuperäistä ideamme haastatteluista Porin lapsiperheiden palveluiden asiakkaille harmitti. Voimme kuitenkin todeta, että tämän ajoittain haastavankin sekä pitkän, yli vuoden kestäneen,

prosessin myötä olemme oppineet pitkäjänteisyyttä ja vastoinkäymisten kohtaamista. Teoriaosuuden työstämisen myötä olemme oppineet lähteiden käyttöä ja saaneet uutta tietoa aiheestamme. Tutkimustulosten myötä olemme saaneet arvokasta kokemustietoa niin vanhemmilta kuin lapsilta, mikä on avartanut käsitystämme aiheestamme.

Yhteistyömme on sujunut hyvin ja yhteistyötaitomme ovat kehittyneet, sillä opinnäytetyön työstäminen on vaatinut meiltä tiivistä yhteistyötä. Yhteisen opinnäytetyön tekemisessä koemme ainoana haasteena sen, että yhteisen ajan löytäminen oli haastavaa. Voimme kuitenkin todeta, että opinnäytetyön tekeminen yhdessä oli hyvä vaihtoehto, sillä ajatusten vaihtaminen ja yhdessä pohtiminen on lisännyt oppimista. Lisäksi toiselta saatu vertaistuki läpi opinnäytetyön prosessin on ollut tärkeässä asemassa.

LÄHTEET

Aaltonen, A. (2015). Huoltoriitojen sovittelu tuomioistuimessa. Kauppakamari.

Belt, H. (2018). Lapsellinen ero. Kustannusosakeyhtiö Kosmos.

Hakalehto, S. & Toivonen, V. (2021). Lapsen oikeudet perheessä. Kauppakamari.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kiianmaa, K. (2008). Hyvä ero, uusi elämä. Multikustannus.

Kiianmaa, K. (2011). Huomenna on paremmin: selviytymisopas, kun vanhemmat eroavat. SAGA Egmont.

Kinnunen, S. (2010). Kun tiet eroavat. Kauniainen: Perussanoma Oy

Koskela, R. (2008). Ero lapsiperheessä-Miten tukea lasta ja vanhempia? Libris oy.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. Haettu 21.4.2021 osoitteesta [Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Miettinen, A., Hakovirta, M., Saarikallio-Torp, M., Haapanen, M., Kurki, P., Kallio-
maa-Puha, L., Sihvonen, E., Heinonen, H. & Kivistö, N. (2020) Lasten vuoroasuminen
ja sosiaaliturva: Vuoroasumisen nykytila ja merkitys etuus- ja palvelujärjestelmän
kannalta. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-021-9>

Mononen, M. (2016). Huoltoriitojen sovittelu perheoikeudellisena ja tuomioistuinso-
vitteluna. [pro gradutyö, Lapin yliopisto.] <http://lauda.ulapland.fi/handle/10024/62557>

Mäkijärvi, L. 2014. Kahden kodin lapset: miten tuen lasta vanhempien erotessa. Jyväskylä: Docendo.

Määttä, K. 2002. Avioeron tuska ja helpotus. Helsinki: Tammi

Niemelä, S. & Kääriäinen, A. 2008. Millan isä ja äiti eroavat- Miten lasta voi auttaa vanhempien erotessa. Helsinki: Hakapaino Oy

Oranen, M. (2008). Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Pettilä, U. & Yli-Marttila, L. (1999). Eron vaiheet: kirja eroaville ja eroavien auttajille. Smedjebacken: Fälth & Hässler.

Pojjula, S. (2016). Lapsi ja kriisi. Kirjapaja.

Porin kaupungin www-sivut. Haettu 26.4.2021 osoitteesta <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/lapsiperheiden-palvelut/perheneuvola>

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. (2017). Lapsi ja ero- Eväitä eteenpäin. Kirjapaja.

Silvennoinen, E. (2020). Lapsen oikeudet ja lapsiasianomistajan rooli esitutkinnassa. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto.

Sinkkonen, J. & Korhonen, L. (2015). Pulassa lapsen kanssa. Kustannus Oy Duodecim.

Soikkeli, S. (2021). Lapsen perhe eron jälkeen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/39928/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201210082628.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suurpää, J. & Männistö, L. (2020)'' Kuullaan, mutta ei kuunnella'' Lasten osallistumisoikeudet Suomessa. Arviointiraportti. Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-802-8>

Suomen perustuslaki 731/1999. Haettu 26.4.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Lapsen osallisuus. Haettu 8.9.2021 osoitteesta: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Tilastokeskuksen www-sivut. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1990-2017. Haettu 13.5. 2021 osoitteesta: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2017/ssaaty_2017_2018-05-08_tau_001_fi.html.

Tilastokeskuksen www-sivut. Siviilisäädyn muutokset. Haettu osoitteesta 16.5.2021 <https://www.stat.fi/til/ssaaty/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkkä, H. (2021). Tutki ja kehitä (5., päivitetty painos.). PS-kustannus.

Vilkkä, H. (2007). Tutki ja mittaa. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yleissopimus lapsen oikeuksista, 20.11.1989. Haettu osoitteesta 27.5.2021 [YLEISSO-PIMUS lapsen oikeuksista - FINLEX ®](#)

VANHEMPIEN KYSELYPOHJA

Olemme Satakunnan ammattikorkeakoulusta kaksi sosiaali-alan opiskelijaa. Teemme opinnäytetyön eroperheiden lasten kokemuksista yhteistyössä Porin lapsiperheiden palveluiden kanssa. Haluamme tutkimuksellamme selvittää ja saada ajankohtaista tietoa mm. siitä miten ero on vaikuttanut lapsiin ja miten lapsi on huomioitu erotilanteessa.

Kyselyyn vastataan nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Tuloksia esitetään opinnäytetyössämme niin, ettei yksittäisiä vastaajia pystytä tunnistamaan. Olemme kiitollisia, mikäli vastaisitte tähän kyselytutkimukseen ja samalla saisitte ajatuksianne esille ammattilaisten luettavaksi.

Eron ilmeneminen perheessä

1. Milloin olette eronneet?

Tänä vuonna

Viime vuonna

Kaksi vuotta sitten

Yli kaksi vuotta sitten

Muu

2. Missä vaiheessa lapsi sai tietää erosta?

Heti kun eropäätös oli tehty

Vasta eron hetkellä

En osaa sanoa

Muu

3. Miten erosta kerrottiin lapselle?

Kerroimme lapselle yhdessä erosta

Kerroin yksin lapselle erosta

Kerroimme/kerroin erosta totuudenmukaisesti lapsentasoisesti

Valehtelimme/valehtelin lapselle erosta

En osaa sanoa

Muu

Eron herättämät tunteet

4. Miten lapsi on mielestäsi kokenut eron?

5. Mitä hyvää ero toi mielestäsi lapsen elämään? Entä mitä huonoa ero toi mielestäsi lapsen elämään?

Lapsen osallistaminen

6. Miten lasta on kuunneltu eroon liittyvissä päätöksissä? (Esim. lapsen huoltoon ja asumisjärjestelyihin liittyvissä asioissa)

7. Millaista oli lapsen mielipiteen esiin saaminen lasta koskevissa päätöksissä?

Lapsi ei halunnut kertoa mielipidettään

Lapsi ei osannut kertoa mielipidettään

Lapsi kertoi mielipiteensä

Lapsen mielipidettä ei kysytty

En osaa sanoa

Muu

8. Miten lapsi on otettu konkreettisesti huomioon eroprosessissa?

9. Millaista tukea lapsi on saanut erotilanteessa?

10. Millaiseksi koit avun saatavuuden erotilanteessa lapselle?

1 Apua oli helppo saada – 5 Apua oli vaikea saada (Lineaarinen asteikko)

LASTEN KYSELYPOHJA

Olemme Satakunnan ammattikorkeakoulusta kaksi sosiaalialan opiskelijaa. Teemme opinnäytetyötä, jossa tutkimme niiden lasten kokemuksia, joiden vanhemmat ovat eronneet. Kyselyllä haluaisimme saada tietoa mm. siitä miten vanhempiesi ero on vaikuttanut sinuun ja miten sinut on huomioitu erotilanteessa.

Kyselyyn vastataan nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Tuloksia esitetään opinnäytetyössämme niin, ettei yksittäisiä vastaajia pystytä tunnistamaan.

Olemme kiitollisia, mikäli vastaisitte alla olevaan kyselyyn ja samalla saisitte ajatuksianne esille ammattilaisten luettavaksi.

Alkutiedot

1. Minkä ikäinen olet?

2. Milloin vanhempasi ovat eronneet? Ympyröi vastauksesi tai kerro omin sanoin.

Tänä vuonna

Viime vuona

Kaksi vuotta sitten

Yli kaksi vuotta sitten

En osaa sanoa

Muu:

3. Ketä aikuisia sinun perheeseesi kuuluu? Voit ympyröidä useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

Isä

Äiti

Isäpuoli

Äitipuoli

Muu:

4. Kenen kanssa asut? Ympyröi vastauksesi tai kerro omin sanoin.

Asun vuoroviikoin molempien vanhempien luona.

Asun äidin kanssa.

Asun isän kanssa.

En asu vanhempieni kanssa.

Muu:

Eron ilmeneminen perheessä

5. Miten vanhempasi kertoivat sinulle eroista? Ympyröi vastauksesi tai kerro omin sanoin.

Vanhempani kertoivat yhdessä eroista

Äiti kertoi yksin eroista

Isä kertoi yksin eroista

Muu:

6. Millaista teillä oli kotona ennen vanhempien eroa? Voit ympyröidä useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

Mukavaa

Ikävää

Pelottavaa

Turvallista

Hauskaa

Ahdistavaa

Muu:

7. Miten arki muuttui eron myötä? Voit ympyröidä useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

Muuttaminen

Koulu vaihtui

Kaverit vaihtuivat

Harrastus vaihtui/loppui

Arki ei muuttunut

Muu:

Eron herättämät tunteet

8. Minkälaisia tunteita ero herättää sinussa? Voit ympyröidä useamman vastauksen tai kertoa omin sanoin.

Surua

Iloa

Ahdistusta

Vihaa

Pelkoa

Stressiä

Turvattomuutta

Epävarmuutta

Helpotusta

Ikävää

Muu:

9. Oletko puhunut kokemistasi tunteista jollekin? Ympyröi vastauksesi tai kerro omin sanoin.

Kyllä

En

Muu:

10. Mitä hyviä tai huonoja asioita vanhempiesi erossa on mielestäsi ollut?

11. Kuinka paljon vanhempiesi ero on vaikuttanut toimintaasi?

Ei ole vaikuttanut lainkaan 1

On vaikuttanut todella paljon 5

1 ————— 5

12. Miten vanhempiesi ero on vaikuttanut toimintaasi?

Lapsen osallistaminen

13. Onko sinulta kysytty mielipidettä vanhempiesi tapaamista ja asumista koken? Ympyröi vastauksesi tai kerro omin sanoin.

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Muu:

14. Koetko, että sinua on kuunneltu itseäsi koskevissa asioissa tarpeeksi? Ympyröi vastauksesi tai kerro omin sanoin.

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Muu:

15. Minkälaista tukea sait vanhempiesi eron aikana tai sen jälkeen läheisiltä tai ammattilaisilta?